

Albayrak

aanwijzing bestaat om hieraan beperkingen op te leggen, hebben de directeuren van gevangenissen de mogelijkheid daartoe en gebruiken zij die ook.

Ik zei net dat het onderzoek van de Dienst Nationale Recherche mij persoonlijk niet bekend was, maar inmiddels – en dat is het handige van een tweede termijn – kan ik melden dat dit onderzoek ook niet bekend was bij Justitie; noch was er bekend dat in het interview die uitspraken zouden worden gedaan.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA): Voorzitter. De staatssecretaris ging ergens aan voorbij: de inrichtingsdirecteuren kunnen de communicatie beperken als dat nodig is, maar moeten we niet bekijken of de regelingen zelf voldoende scherp zijn en de inrichtingsdirecteuren voldoende mogelijkheden bieden om in te grijpen?

Staatssecretaris **Albayrak**: Natuurlijk, maar dit is een onderdeel van de zoektocht naar geschikte aanvullende maatregelen om deze vormen van georganiseerde misdaad beter te bestrijden.

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. Het onderzoek was niet bekend bij het ministerie van Justitie, maar wel bij het Openbaar Ministerie?

Staatssecretaris **Albayrak**: Ja, want het Openbaar Ministerie, het Landelijk Parket, was daarbij betrokken.

Volgens mij heb ik hiermee alle concrete vragen beantwoord. De heer Heemelaar vroeg wat het kost om die hele groep in de ebi te plaatsen. Ik gaf net het antwoord: daarvoor moet je in beeld hebben hoe groot die hele groep is en voor wie dat een mogelijk alternatief is. Zover zijn we nog niet; ik vraag me überhaupt af of we, gezien de reeds bestaande mogelijkheden, aan dat type maatregelen moeten gaan denken.

Verder werd in eerste termijn nog gevraagd naar het internetgebruik en de mogelijkheden daartoe. Gedetineerden gebruiken internet voor doelen van resocialisatie en onderwijs, en alleen onder toezicht. Gedetineerden hebben dus geen vrije toegang tot internetfaciliteiten.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor haar antwoorden. Wij stemmen volgende week dinsdag over de motie.

De vergadering wordt van 15.20 uur tot 16.00 uur geschorst.

Aan de orde is het **speddebat** over de **JSF**.

De heer **Brinkman** (PVV): Voorzitter. Het ondemocratische demonistische geklep in de achterkamertjes is kennelijk weer begonnen. De grootste defensie-uitgave ooit wordt bedisseld achter de rug van de oppositie om en daarmee wordt de Kamer buitenspel gezet. Pure achterkamertjespolitiek.

Klopt het dat de staatssecretaris deze week een overleg over de JSF zou hebben met de drie fractievoor-

zitters van de coalitie? Is dat overleg doorgegaan of zal dat overleg nog voor volgende week woensdag plaatsvinden? Durft de staatssecretaris de Kamer te verzekeren dat hij deze week niet met de coalitiepartijen in de Kamer zal dealen over de aanschaf van de testtoestellen?

De staatssecretaris is volgens een artikel in De Telegraaf van mening dat de twee testtoestellen moeten worden besteld en dat later over de aanschaf van de JSF kan worden besloten. Kan de staatssecretaris ons duidelijk maken hoeveel geld wij in totaal over de balk gooien, indien later wordt besloten een ander vliegtuig aan te schaffen?

Wij hebben het hier over testtoestellen die vanaf 1 januari 2010 zullen worden gebruikt door Nederlandse piloten in opleiding. Is de staatssecretaris het met mij eens dat het zeer vreemd is piloten in JSF-testtoestellen op te leiden, om vervolgens tot de ontdekking te komen dat je toch een ander vliegtuig gaat kopen? Is dat niet gewoon geldvernietiging?

Is de staatssecretaris het met mij eens dat de aanschaf van testtoestellen eigenlijk zonder noemenswaardige wijzigingen gewoon betekent dat de JSF zal worden aangeschaft?

Volgende week woensdag hebben wij een overleg met de staatssecretaris over de JSF. Maar hebben wij alle gevraagde informatie al binnengekregen? Het antwoord op deze vraag is nee. Kan de staatssecretaris mij verzekeren dat alle gevraagde en beloofde informatie nog vandaag binnen zal zijn?

Ik ben erg benieuwd naar de bijdrage van de PvdA-fractie aan het debat. Zal zij de meerdere keren geuite stelling dat aanschaf van de testtoestellen feitelijk aanschaf van de JSF betekent, durven herhalen? Mevrouw Hamer sprak in ieder geval haar angst uit dat het zo zou gebeuren.

Ik ben ook benieuwd of de PvdA-fractie nu tevreden is over de informatie die nu voorhanden is. Het afgelopen jaar heeft de PVV de PvdA ruim gesteund in haar verzoeken om meer informatie, om werkbezoeken van Zweden tot de VS aan toe, om het verrichten van diverse rapportages en om het horen van tientallen mensen. Deze verzoeken waren terecht, want er zijn helaas nog steeds vele vragen open.

De aanschaf van testtoestellen betekent dat piloten moeten worden opgeleid en ook dat defensie zich helemaal zal moeten inrichten voor de komst van de JSF. Dit betekent feitelijk een definitieve beslissing tot aanschaf van de JSF. Zal de PvdA deze stelling verlaten of handhaven?

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Zal de Kamer een complete werkdag gaan debatteren over het voorstel van CDA-staatssecretaris De Vries om over te gaan tot de aanschaf van de eerste twee testvliegtuigen, terwijl het echte debat klaarblijkelijk in de achterkamertjes plaatsvindt? Achterkamertjesoverleg waarvoor alleen de coalitiepartijen zijn uitgenodigd, terwijl in de tussentijd een mistgordijn wordt opgetrokken over de vraag of er nu wel of niet overleg plaatsvindt.

De fractievoorzitters reageren niet in de Kamer, zoals ik had gevraagd, maar doen dat alleen in de media.

Van Velzen

Fractievoorzitter Hamer ontkent, maar fractievoorzitter Van Geel is al een stuk duidelijker: in EenVandaag zegt hij dat er nog geen compromis is bereikt. De heer Voordewind legt een open uitnodiging neer. Als je een besluit neemt over miljarden euro's, vind ik het heel goed dat je dat kortsluit binnen de coalitie.

De enige die zwijgt, is staatssecretaris De Vries. Waarom zwijgt hij eigenlijk? Durft hij het achterkamertjes-overleg niet te ontkennen? Het is mij onduidelijk en ik wil daar vandaag graag duidelijkheid over. Wordt het besluit over de JSF in de achterkamertjes door de coalitie genomen? Zijn er al overleggen geweest en komen er nog overleggen? Gaan wij volgende week een schijn-debat houden, wetende dat de coalitie, die altijd in de meerderheid is, er allang uit is? Gaan wij een debat voor de bühne houden en gaan wij toneelspelen? Daar ben ik niet voor in en daar houd ik helemaal niet van, want daarmee hollen wij onze democratie uit en zetten wij de Kamer buitenspel.

En dan het compromis zelf zoals het in de krant is gekomen. Waarom is er eigenlijk een compromis in wording? Is de Partij van de Arbeid dan tegen de aanschaf van de JSF? Waarom dan niet meteen gewoon het hele project aflazen? Als dat de inzet van de PvdA is, is daarvoor namelijk een meerderheid en zou het inderdaad tot inzet van de verkiezingen kunnen worden gemaakt. Dat zou helemaal niet zo'n gek idee zijn, gezien de eerdere verkiezingsbeloften van de Partij van de Arbeid. Waar de PvdA-fractie nu staat, is mij onduidelijk. Er zijn veel kritische vragen, waarmee ik blij ben en waar ik ook achtersta, maar kleur bekennen ho maar. Als de coalitie, zoals de hardnekkige geruchten stellen, zal besluiten om wel testtoestellen aan te schaffen maar de uiteindelijke beslissing over de verkiezingen heen te tillen – ik zie een bevestigende blik van de staatssecretaris – dan vind ik dat pure volksverlakkerij. Iedereen weet dat een besluit over testtoestellen de facto een besluit is voor de JSF. Zoals collega Voordewind al terecht opmerkte: als je kiest voor een testtoestel, heb je al een definitieve keuze gemaakt. Wij gaan toch geen honderden miljoenen euro's uitgeven om een toestel voor een museum te kopen?

De Partij van de Arbeid was tegen de JSF en wilde er zelfs uitstappen. Dat was een harde verkiezingsbelofte. Het regeerakkoord, waaronder de handtekening van de PvdA staat, zegt iets heel anders. Het is nu dan wel het moment om duidelijkheid te krijgen van de Partij van de Arbeid. Waar staan wij? Blijven wij kritisch en komt er dus geen positief besluit over de JSF, al was het alleen maar omdat alle informatie nog niet binnen is? Waar zijn wij eigenlijk mee bezig?

Om af te ronden stel ik de volgende vragen aan de staatssecretaris. Hij zou toch zijn huiswerk overdoen? Wij hebben hem toch gevraagd om de jaarrapportage over te doen? Hij is daarmee te laat. Mensen die hun huiswerk moeten overdoen en te laat zijn, blijven zitten. Dat lijkt mij logisch. Graag dus wat helderheid over de jaarrapportage. Daarnaast is er het geluidsonderzoek. De Kamer heeft heel duidelijk de motie van de heer Pechtold gesteund die vroeg om alle helderheid te geven over geluidsoverlast veroorzaakt door de kandidaten die de F-16 zouden kunnen vervangen. Wij hebben alleen een tussenonderzoekje gekregen waarin staat dat er nog minstens drie maanden nodig zijn. Waar blijft het definitieve onderzoek? Wij kunnen het besluit pas nemen als alle informatie op tafel ligt.

□

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Voorzitter. De fractie van de Partij van de Arbeid heeft bij het project Vervanging F-16 maar één ding voor ogen: zij wil het beste toestel kopen voor de beste prijs. Dat zijn wij aan de belastingbetaler en aan onze manschappen verplicht. De omvang, de complexiteit van het besluit waarvoor wij staan vereist een zeer zorgvuldig besluitvormingsproces met een zorgvuldige en volledige informatievoorziening. Daar hebben wij vanaf het begin op gehamerd. Die informatievoorziening is tot op heden nog niet volledig. Wij wachten nog op de brief van de Rekenkamer over de kandidaatevaluatie, op de definitieve prijsstelling van het testtoestel en op de aanvulling van de staatssecretaris op de jaarrapportage die wij op 3 april terugzonden. Dit debat komt dus een week te vroeg. Wij hebben alle relevante vragen al eerder gesteld en wachten nu nog op alle antwoorden. Tot die tijd trekken wij geen conclusies. Dat hoort ook bij zorgvuldige besluitvorming.

De heer **Pechtold** (D66): Dan kunnen wij heel snel klaar zijn, als dit debat een week te vroeg komt. Kunt u mij garanderen dat het kabinet, zoals het in het coalitieakkoord schrijft, deze kabinetsperiode een besluit neemt over de opvolging van de F-16?

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Ik heb net gezegd dat wij nog wachten op aanvullende informatie die deze week nog komt. Laat ik duidelijk zijn: wij nemen pas een besluit en ik kan pas een voorstel voorleggen aan mijn fractie voor een zorgvuldig debat als die informatie binnen is. Volgende week, op 22 april, zal er een debat zijn. Zodra die informatie er is, kunnen wij een besluit nemen en het debat ingaan.

De heer **Pechtold** (D66): Een van de belangrijke coalitiepartijen, de PvdA, staat hier te doen alsof wij als oppositie allemaal spoken zien en dat wij te vroeg zijn. Ik stel één heel duidelijke vraag. Is een afspraak die u onderling gemaakt hebt, een afspraak? Dat is de afspraak dat u aan de Tweede Kamer de opvolging van de F-16 in deze kabinetsperiode – voor uw herinnering: die loopt tot halverwege 2011 – zal voorleggen. Klopt dat, ja of nee? Breekt u met die belofte, ja of nee? Als u dat vaag laat, staan wij hier wel degelijk met een reden.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Wij wachten nog op een brief van de Rekenkamer over de kandidaatevaluatie. Daar gaat het debat van volgende week over. Dan hebben wij een urenlang debat, dan bespreken wij dat, dan leggen wij voor waarvoor wij als Partij van de Arbeid-fractie staan. De heer Pechtold is gewoon een week te vroeg, anders hadden wij niet om die informatie hoeven te vragen, zoals de heer Brinkman en mevrouw Van Velzen terecht opmerkten. Laten wij wel zijn: de technische briefing van de Rekenkamer zou oorspronkelijk plaatsvinden op 2 april. Dat is helaas gewijzigd, ook omdat wij de jaarrapportage – ook met uw instemming, mijnheer Pechtold – hebben teruggezonden. Wij wachten dus op die informatie, anders hadden wij er ook niet om hoeven te vragen.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Ik concludeer samen met u dat er geen antwoord komt. Een afspraak in het coalitieakkoord, die helder is geformuleerd, wordt nu met

Eijsink

een mistig verhaal omzeild. Inderdaad, mevrouw Eijsink: wij staan hier dankzij de PvdA. Volgende week zitten wij hier een dag lang te vergaderen, maar ik neem een goed boek mee.

De heer **Brinkman** (PVV): Waar ik het laatste jaar bang voor was, gebeurt dus toch. De PvdA staat hier met een rubberen rug te draaien alsof zij een draaimolen is. Mevrouw Eijsink, u maakt er gewoon een spelletje van. Wij hebben regelmatig met elkaar gesproken en tegen elkaar gezegd dat de aanschaf van testtoestellen de aanschaf van de JSF betekent. U hebt gezegd dat u het beste toestel wilt hebben voor de beste prijs, voordat u tot aanschaf overgaat. Weet u wat de prijs is van de JSF? Ik weet het antwoord daarop: dat kunt u niet weten. Niemand weet het. Zelfs de Amerikanen weten het niet. Zelfs de staatssecretaris, de grootste lobbyist voor de JSF, weet het niet. U wilt volledige informatie over geluid? Die informatie krijgt u niet voor volgende week woensdag. Dat weet u ook. Met andere woorden: hoe komt u erbij dat wij volgende week een debat hierover kunnen voeren? Terwijl u al die informatie niet heeft, gaan wij volgende week praten over een besluit over de aanschaf van de JSF.

De **voorzitter**: U moet allemaal proberen om uw vragen beknopter te stellen. Dat wil ik ook wel met u oefenen.

De heer **Brinkman** (PVV): Ik weet dat u leraar bent geweest in een vorig leven, maar u hoeft mij wat dat betreft niet de les te lezen. Dit is een cruciaal punt, dat ik goed en duidelijk uitgelegd wil krijgen. Daar gaan wij verder geen geintjes over maken en interrupties over plaatsen.

De **voorzitter**: U moet proberen korter te formuleren, precies zoals in het reglement staat.

De heer **Brinkman** (PVV): Ik interrumpeer zoals ik dat wil. En ik leg het uit zoals ik het wil.

De **voorzitter**: Ik weet wel dat u dat wilt, maar u moet zich gewoon houden aan het reglement, net als iedereen hier in dit gebouw.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): De heer Brinkman merkte in zijn termijn op dat de PvdA heeft gezegd dat een testtoestel aanschaffen, betekent in de richting van een aanschaf gaan. Dat herhaal en bevestig ik bij dezen: ja, dat is zo. Dat wijzigt ook niet. Verder zijn hij, ik en collega's in de commissie constant samen opgetrokken om informatie te vragen. De brief van de Algemene Rekenkamer, die een Hoog College van Staat is, is van groot belang. De Rekenkamer heeft eerder over de jaarrapportage gezegd dat de informatie eenzijdig, onvolledig en selectief is. Wij willen graag weten wat de Rekenkamer vindt van de kandidatenevaluatie, want daar gaat de discussie volgende week over. Terecht zegt de heer Brinkman dat het gaat over aanschaffen of niet aanschaffen, over de besluitvorming, over testtoestellen en over de rest van het debat. Dat is helemaal waar. Daar spreken wij volgende week over. Daar is die informatie voor nodig, net zoals ook interne informatie die naar ons toekomt, nog nodig is. Wij krijgen ook nog alle informatie over het rapport van de heer Boeder, die is gevraagd door mevrouw Van Velzen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Antwoorden kunnen ook korter.

De heer **Brinkman** (PVV): Wij hebben het er vaak over gehad: aanschaf testtoestellen betekent aanschaf 85 JSF-toestellen, of in ieder geval aanschaf van JSF-toestellen. Of het er 85 worden, is nog te bezien. U weet niet voor volgende week woensdag wat de prijs van die toestellen uiteindelijk wordt. Dat weet u niet en dat kan niemand weten. U weet ook niet wat de gevolgen zijn met betrekking tot het geluid. Waarom zouden wij dan in vredesnaam volgende week dat debat voeren, volgens uw visie?

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Wij voeren het debat vanwege alle informatie die er ligt. Dat weet de heer Brinkman ook. Vorige week, tijdens het rondetafelgesprek, hebben wij het ook gehad over aantallen. Daar spreken wij volgende week de staatssecretaris op aan, alsook op de informatie die in alle andere rapporten staat. Daar voeren wij graag volgende week een debat over.

De heer **Brinkman** (PVV): Ik concludeer dat u eromheen draait, want u wilt alleen maar debatteren als u alle informatie hebt. U kunt echter niet in de toekomst kijken. Dat kan niemand. Wij hebben gewoon niet alle informatie. U bent dus gewoon aan het draaien.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Tot 22 april is het aan de staatssecretaris om ons te overtuigen met zijn informatie, die door ons meerdere keren is gevraagd.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): U houdt het gewoon spannend. Dat is best prettig. Wij wachten het debat van volgende week af. Maar ik heb een vraag aan de hele fractie van de Partij van de Arbeid. Staat PvdA nu voor de "Partij van de Achterkamertjes"? Wat doet u als de staatssecretaris aanklopt en als andere coalitiegenoten aankloppen om in de achterkamertjes alvast een compromis te sluiten? Geeft u dan thuis? Of zegt u dan dat u daar niet aan meedoet, dat de PvdA-fractie haar eigen afwegingen maakt en dat u puur het debat instapt? Waar staat u dan?

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): De PvdA-fractie maakt haar eigen afweging en gaat volgende week graag in debat hierover.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik mag dan dus concluderen dat uw fractie niet meedoet aan achterkamertjes-overleggen en dat uw fractie ook niet aanwezig zal zijn bij coalitieoverleggen over de vraag wat uiteindelijk het compromis zou moeten zijn.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): In mijn agenda staat geen overleg met de staatssecretaris.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Daarom vroeg ik het ook aan de PvdA-fractie. Het is misschien pijnlijk dat u niet bent uitgenodigd, maar ik wil weten of de PvdA-fractie aan achterkamertjesoverleggen meedoet.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Laat ik heel duidelijk zijn. Mijn fractie staat hierbij voor een transparant en open proces en mevrouw Van Velzen weet dat als geen ander. Wat De Telegraaf hierover ook schrijft, wij staan voor dat proces.

Eijsink

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Ik maak het rondje van mevrouw Van Velzen en de heer Brinkman even af. In de eerste plaats constateer ik dat de PvdA bereid is om volgende week het debat te laten doorgaan, ook als de Kamer niet alle informatie heeft. Of stelt de PvdA het debat uit als de Kamer een uur voor aanvang van het debat nog niet alle informatie heeft? In de tweede plaats zijn wij vandaag mogelijk niet een week een te vroeg, maar mogelijk een dag te laat. De PvdA-woordvoerder kan immers niet ontkennen dat haar partij met de staatssecretaris en met de andere coalitiefracties aan tafel zit.

Mevrouw **Eijsink** (PvdA): Het begint enigszins de omgekeerde wereld te worden. Er zou namelijk bijna geen enkel algemeen overleg van de vaste commissie voor Defensie doorgaan als zij voorafgaand aan ieder overleg zou stellen dat alle door de Kamer opgevraagde informatie er op het moment suprême moet zijn. Dit komt immers regelmatig voor. Een plenair debat is ervoor bedoeld om informatie uit te wisselen. Nogmaals, tot aan zo'n moment is het aan de staatssecretaris om ons te overtuigen.

□

De heer **Boekestijn** (VVD): Voorzitter. Het zijn treurige tijden. In een vitale democratie vindt het debat in de Kamer plaats. Daar vertelt de regering wat zij van plan is, zodat de Kamer haar controlerende taak kan uitvoeren. In ons land moeten Kamerleden echter de krant lezen om uit te vinden wat de regering van plan is. Dat is op zichzelf genomen al erg genoeg, maar het kan nog veel erger. Dit kabinet is namelijk volkomen stuurloos. Op het JSF-dossier is er totaal geen regie van de minister-president en van de minister van Financiën. Het gevolg is dat het nu volstrekt onduidelijk is of het coalitieakkoord op het punt van de JSF wordt opengebroken of niet.

De heer **Brinkman** (PVV): Het zijn inderdaad treurige tijden, al twee jaar lang. De VVD zegt in haar rol als volksvertegenwoordiger en als controleur van de regering al twee jaar lang: wat er ook gebeurt, wij zijn voor de JSF; al kost het ding 20 mld., want wij hebben geld zat. De VVD roept al twee jaar lang dat zij voor de JSF is. Zij weet niet wat dat ding kost en zij weet niet welke gevolgen de aanschaf ervan voor de omwonenden van Leeuwarden en Volkel heeft. De VVD zegt altijd voor de JSF te zijn, maar dan houdt zij nu toch een mooi praatje over "treurige tijden"?

De heer **Boekestijn** (VVD): Ik ben de heer Brinkman eigenlijk zeer dankbaar dat hij mij de gelegenheid geeft om deze vraag te beantwoorden. Ik heb namelijk met enorme ontzetting de houding van de heer Brinkman jegens het gehele JSF-dossier aanschouwd. Wij hebben een onafhankelijke kandidatenvergelijking gehad, waarvan de Algemene Rekenkamer aangaf dat deze heel goed door Defensie kon worden gedaan, en die op aanvraag van de PvdA door RAND Europe is gecontroleerd. Deze is keurig uitgevoerd. Ik mocht met de heer Brinkman naar Leeuwarden afreizen. Wij waren nog niet uit de bus gestapt toen hij zei dat daar duizenden woningen moesten worden afgebroken vanwege de geluidsoverlast. Op dat moment was er geen enkel bewijs voor die stelling. Vervolgens hebben wij een

rapport gekregen van zeer knappe luchtvaartdeskundigen en geluidsspecialisten, waaruit bleek dat de opmerking van de PVV volstrekt uit de lucht was gegrepen. Met andere woorden, het is heel duidelijk waar de VVD staat, want de partij was vanaf 2002 al voorstander van de JSF. Voor de VVD was een nieuwe onafhankelijke kandidatenvergelijking niet nodig. Toen de kandidatenvergelijking er wel kwam, was sprake van een politiek feit en hebben wij serieus daaraan meegedaan. Ik heb mij zeer in de alternatieven verdiept. Ik stel vast dat de PVV niet ontvankelijk is voor rationele argumenten, want de partij heeft de heel onafhankelijke kandidatenvergelijking, die keurig is uitgevoerd, als "partijdig" weggezet. Daardoor is de PVV de hoofdverantwoordelijke voor het feit dat dit hele debat is ontaard in een situatie waarin Kamerleden zomaar wat roepen zonder dat het op feiten is gebaseerd.

De **voorzitter**: U moet ook echt proberen om korter te antwoorden, want dan wordt het een mooier debat.

De heer **Brinkman** (PVV): Dit is echt de omgekeerde wereld. Ik denk dat de heer Van Boekestijn zich verspreekt, maar dat doet hij geloof ik wel vaker.

De heer **Boekestijn** (VVD): De naam is Boekestijn.

De heer **Brinkman** (PVV): Ja. Maar laat dit even duidelijk zijn: u mag niet liegen. Als u het bewust hebt gedaan, staat u hier gewoon te liegen. Wat ik namelijk gezegd heb is dat niemand met de huidige gegevens mij ervan kan verzekeren dat er daar geen vijftienhonderd woningen moeten worden gesloopt en dat er geen duizenden woningen extra moeten worden geïsoleerd. Ik vraag om helderheid en duidelijkheid. Ik wil alle informatie. Maar u draait de vraag om. Ik spreek u aan op uw taak als volksvertegenwoordiger. U moet de regering controleren. Dat doet u al twee jaar lang niet, omdat u al twee jaar geleden het besluit hebt genomen om voor de JSF te kiezen. Ik vraag u nu waar u blijft met uw twee jaar als volksvertegenwoordiger.

De heer **Boekestijn** (VVD): Mijnheer Brinkman, u durft mij van leugens te betichten, terwijl u in Leeuwarden, zonder dat wij over enig feit beschikten, zei dat er duizenden woningen moesten worden afgebroken. Nu beschikken wij over de geluidsgegevens van de JSF. Als wij die doorberekenen, weten wij dus ook dat het volstreekte onzin is om te beweren dat er duizenden woningen moeten worden afgebroken. U durft mij te betichten van leugens? Mijn fractie heeft een consistent standpunt, maar het is ook zo dat wij volstrekt open de kandidatenvergelijking zijn ingegaan en dat wij ons heel goed in de alternatieven hebben verdiept. Wat ik betreurt – en daarvoor bent u de hoofdverantwoordelijke – is dat wij hier zijn gaan tennissen zonder tennisnet. Dat is een stuk minder leuk dan met tennisnet. Op allerlei terreinen, zoals het geluid, neemt u standpunten in waarvoor helemaal geen argumenten zijn als onderbouwing.

De heer **Brinkman** (PVV): Ik constateer dat de heer Boekestijn niet ingaat op mijn opmerking en niet ingaat op mijn vraag. Daarmee geeft hij aan dat ik dus kennelijk gelijk heb. Ik constateer dat de VVD helaas waarschijnlijk al maanden ziende blind is en als een mol in de Tweede Kamer zit.

Boekestijn

De heer **Boekestijn** (VVD): Ik constateer dat het voor de zoveelste keer niet mogelijk is om met de heer Brinkman op basis van argumenten van gedachten te wisselen. Ik betreur dat, want het debat in de Tweede Kamer behoort op basis van argumenten te worden gevoerd.

Ik ga met mijn betoog verder.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Velzen heeft ook nog een paar puntjes.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Inderdaad. Ik ben het helemaal eens met de heer Boekestijn. Wij moeten op basis van feiten de discussie aangaan. Wat de beide heren op rechts aan het voeren zijn is een soort propaganda- en agitatie-debat. Ik zie inderdaad dat de heer Boekestijn heel consistent is. Hij heeft altijd gezegd, al jarenlang: de JSF is onze keuze, "at any price". Kom maar op, die kopen wij. Tot mijn stomme verbazing zag ik de fractievoorzitter van de VVD, de heer Rutte, te gast bij Pauw & Witteman op 24 maart jongstleden, die zei: wij hebben nog helemaal geen keuze gemaakt. Wij willen eerst alle informatie op tafel. Toen vroeg ik mij af: wij spreekt er nu namens de VVD, is dat Mark Rutte of bent u dat, mijnheer Boekestijn?

De heer **Boekestijn** (VVD): Het antwoord is heel eenvoudig en het standpunt van de VVD-fractie is heel simpel. Wij zijn voor de JSF, maar wij zijn ook een serieuze partij. Als er een kandidatenvergelijking is, willen wij alle informatie verwerken. Ik ben dus erg geïnteresseerd in het rapport van de Algemene Rekenkamer en dat ga ik in het komende weekend uitgebreid lezen. Er is natuurlijk altijd nog de theoretische kans dat daar dingen in staan waardoor ik mijn standpunt zou wijzigen. Ik ga dus open het debat van woensdag in, maar ik ben altijd volstrekt consistent geweest. In 2002 was de VVD duidelijk voor de JSF. De PvdA was dat toen trouwens ook; de heer Kok was er een groot voorstander van en de vakbeweging ook. De vakbeweging is tegenwoordig weer voorstander. U kunt mij dus niet van enige inconsistentie betichten.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Dat doe ik wel degelijk. U hebt al jaren geleden uw besluit genomen, en uw fractie ook. Plotseling, nog geen maand geleden, kwam uw fractievoorzitter met de stelling dat de VVD nog geen keuze heeft gemaakt. Dat is uiteraard inconsistent. Ik geloof dat ik de enige ben die de behandeling van dit dossier vanaf het begin heeft meegemaakt. Zelfs de staatssecretaris was niet aanwezig. Volgens mij ben ik de enige die consistent is in dit debat. Ik beticht u er inderdaad van dat u aan het draaien bent. Als de heer Rutte, uw fractievoorzitter, namens de VVD spreekt, hebt u dus al die tijd verkondigd dat de VVD een besluit had genomen, maar dat is dus niet waar.

De heer **Boekestijn** (VVD): Dit is echt volstrekte onzin! Het is al vanaf 2002 duidelijk waar wij staan. Dit neemt niet weg dat je alle informatie van een kandidatenvergelijking tot je neemt. Dan kan het altijd zo zijn dat er iets opduikt waardoor je je standpunt wijzigt. Maar ik zou u een tegenvraag willen stellen. De positie van de SP is namelijk interessant, want de SP wil zo veel bezuinigen op de defensiebegroting dat wij zelfs de F-16's morgen verkopen. Hoe geloofwaardig bent u nu eigenlijk in uw

verzet tegen de JSF, terwijl er in uw begroting überhaupt geen plaats is voor jachtvliegtuigen?

De **voorzitter**: Mevrouw Van Velzen mag best antwoorden, maar de aardigheid van onze vorm van debatteren is dat mevrouw Van Velzen, als zij bij de interruptiemicrofoon staat, haar vragen stelt, en op dit moment is het andersom het geval. Maar mevrouw Van Velzen mag natuurlijk antwoorden.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): De huidige krijgsmacht leeft op veel te grote voet en heeft een veel te hoog ambitieniveau met veel te weinig personeel. De oplossing voor dit probleem is nog niet nabij. Het lijkt mij logisch dat wij, na al die jaren dat wij dit constateren, gewoon een keer een besluit nemen. Het ambitieniveau moet omlaag en daar hoort een kleinere krijgsmacht bij met minder materieel en minder personeel. Het geld kunnen wij heel goed besteden aan de bestaande maatschappelijke problemen. De heer Boekestijn maakt die keuze niet en houdt altijd maar de pretentie hoog dat wij overal in elk geweldsspectrum mee moeten doen, maar wil daarvoor niet de middelen leveren, ook niet toen zijn fractie in het kabinet zat. Dat is inconsequent.

De heer **Boekestijn** (VVD): Ik stel vast dat de SP-fractie ervan uitgaat dat wij in een vreedzame wereld leven, waarin de krijgsmacht in een laag spectrum mee kan doen. Dat is helaas niet de wereld waarin wij leven.

Een ander belangrijk punt is dat het niet aan ons is om te besluiten of wij in een lager spectrum kunnen blijven. In het conflict zelf kan dat zo worden opgeschaald. Mevrouw Van Velzen brengt haar eigen soldaten in groot gevaar door ze een soort padvindingskrijgsmacht te geven.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik wil hier wel even op reageren, want het is te bizar voor woorden om hier te beweren dat ik onze militairen in gevaar brengt. Dat doet de VVD door ze naar Afghanistan te sturen. Ik heb nooit achter die missie gestaan en heb daar nooit iets positiefs van verwacht. De realiteit is dat met het hoge geweldsspectrum, waarvoor de VVD altijd heeft gepleit, de wereld geen steek veiliger is geworden.

De **voorzitter**: Dank u. De heer Boekestijn gaat nu door met een ander punt, anders blijven wij hier in hangen.

De heer **Boekestijn** (VVD): De VVD-fractie betreft de gang van zaken rond het JSF-dossier om twee redenen. In de eerste plaats dient het debat, zoals ik al zei, plaats te hebben in de Kamer en niet in een achterkamertje. De Kamer dient precies te weten wat het kabinet ervan vindt. Dit kabinet hanteert een soort management by speech, of, nog erger, een management by journalism. Ik moet mijn ochtendkrant goed lezen om te beseffen wat er aan de gang is.

Het bedrijfsleven staat nu voor grote investeringsbeslissingen en kan niet werken in een omgeving waar coalitieakkoorden zomaar opgebroken kunnen worden. Het bedrijfsleven heeft recht op een betrouwbare overheid. Het kan anders niet functioneren en zeker niet als het voor grote investeringsbeslissingen staat.

Ik heb dan ook twee vragen aan de staatssecretaris. Kan hij hier de garantie geven dat het coalitieakkoord niet wordt opgebroken? Met andere woorden, kunnen

Boekestijn

wij ervan uitgaan dat het kabinet in het AO van volgende week, de moeder aller AO's, voorstelt om nu twee testvliegtuigen te kopen en in 2010 de finale beslissing neemt?

Stel dat het kabinet dit weekend het coalitieakkoord toch openbreekt wat betekent dit dan voor de orders van het bedrijfsleven en voor de kans op nog meer orders?

□

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter. De vraag "Waarmee vervangen wij de F-16?" is voor sommigen een haast religieuze kwestie, vol heilige huisjes. De JSF is heilig, samenwerken met de Amerikanen is heilig, de kernwapentaak van de luchtmacht is heilig, Amerikaanse deadlines zijn heilig en het restant van het aan flarden geschoten coalitieakkoord is heilig.

In mijn gesecculeerd wereldbeeld heeft de gelovige geen moeite met ficties, in weerwil van feiten. Men moet per se twee trainingstoestellen hebben, meent dat de JSF onze economie duizenden banen biedt en denkt dat wij er altijd nog kunnen uitstappen, ook als wij verder gaan. Dat laatste is wel het grootste luchtkasteel van allemaal.

Voor deze religieuze aanpak is wel iets te zeggen, omdat het JSF-project een toekomstproject is. Toekomstige risico's uitsluiten, vereist een kwaliteit die gewone stervelingen te boven gaat. Geloof is echter vaak zo hardnekkig. Het blijft om genade smeken als het schip zinkt in plaats van van boord te springen zolang dat nog kan.

Er zijn er voor wie de vervanging van de F-16 een wetenschap is en zij hebben een hele klui aan dit dossier. Detail na detail wordt opgevraagd, informatie wordt op betrouwbaarheid onderzocht en contra-expertise wordt ingewonnen. Internationaal vergelijkend onderzoek ontbreekt en daarom wordt eigen veldonderzoek niet geschuwd. Zo komen wij aan karrenvrachten aan documenten. Hoeveel bomen aan papier zijn dat wel niet, waardoor wij het bos niet meer zien. Ik sympathiseer met de empiricus, maar hij, of moet ik zeggen zij, komt vast te zitten. Hij mist zekerheid van bestaan en standvastigheid van denken. Hij kan geen knopen doorhakken, ook al dringen de contouren van conclusies zich aan hem op.

Voorzitter. Zo ziet de patstelling van de coalitie er ongeveer uit. Wie wint? Of loopt een lachende derde heen met de buit? Geen twee, maar één testtoestel? Is het kabinet bang hierover het open debat in het parlement aan te gaan en worden er dan maar politieke spelletjes in de achterkamer gespeeld? Dat zijn mijn vragen aan de staatssecretaris. Hij laat via zijn woordvoerder weten dat hij deze week met de coalitiepartijen om tafel gaat voor een compromis op de JSF. Klopt dat? Dat wil ik van de staatssecretaris weten. Heeft het al plaatsgevonden of gaat het nog plaatsvinden? Dat moeten wij weten, omdat wij anders volgende week het grote debat dat met al die buitenlandse werkbezoeken en hoorzittingen is voorbereid, tot een schijnvertoning maken.

Voorzitter. Mijn laatste vraag aan de staatssecretaris. Als er zo'n overleg was of komt, wat was daar dan de uitkomst van, respectievelijk wat wordt de inzet? Met andere woorden: ligt de optie op tafel dat niet tot de aanschaf van twee, maar van slechts één testtoestel wordt overgegaan? Is het een optie dat het besluit over

de definitieve aanschaf van de JSF niet in 2010 wordt genomen zoals het coalitieakkoord stipuleert, maar dat het doorschuift naar de volgende kabinetsperiode? Dat moeten wij weten, opdat alle partijen gelijk geïnformeerd zijn waar het overleg volgende week over moet gaan.

□

De heer **Pechtold** (D66): Mañana, mañana. Voorzitter. Ik kan dit kabinet alleen nog maar het "mañana-kabinet" noemen. De wrange oogst van enkele weken. Uitgestelde Irak-enquête: mañana; uitgestelde AOW-hervorming: mañana; uitgestelde kilometerheffing: mañana; en dan deze week het vermeende uitstel van de opvolger van de F-16. Ik zeg het vermeende uitstel, want dat is de vraag die dit spoeddebat noodzakelijk maakt.

Mijn fractie heeft dit spoeddebat voorafgaand aan het uitgebreide overleg van volgende week mede mogelijk willen maken, omdat inmiddels de procedure van de besluitvorming minstens zo belangrijk is geworden als de inhoudelijke afweging. Als wij naar die procedure kijken, dan zien wij sinds Paars II weeffout op weeffout. De koppeling met de kennisindustrie, de koppeling met de banen, de koppeling met de tegenorders: het lijkt ons allemaal in de weg te zitten.

Er bestaat veel onduidelijkheid rond de JSF. Ik noem de stuksprijs, het totaalbedrag, de levensduur van de F-16, de milieurapportage – mijn geluidsmotie, weet u nog? – en niet te vergeten: wat willen wij überhaupt met onze krijgsmacht? De Defensieverkenningen komen pas in 2010. Genoeg redenen tot uitstel, zou je denken. Maar dan ga je ook nu geen testtoestellen aanschaffen, zou ik zeggen. Want laten wij eerlijk zijn: als wij testtoestellen kopen, dan kopen wij ook het eindproduct, zo stelde ook meerdere malen de PvdA. Wij gaan niet twee nieuwe vliegtuigen in onze vloot integreren, wij gaan geen 32 militairen opleiden en wij gaan geen industriële contracten sluiten voor materieel dat wij helemaal niet gaan gebruiken. Als wij nu testtoestellen aanschaffen, dan is ook nu het go-moment voor de aanschaf van de JSF.

Voor mijn fractie is het helder. Wij achten het zeer wel mogelijk dat de F-35, de JSF, de beste opvolger is voor de F-16, zeg ik tegen de staatssecretaris, maar wij vinden dat er een eenduidig beslismoment moet zijn en dat kan er alleen zijn wanneer zo veel mogelijk informatie eenduidig beschikbaar is. Volgende week zal ik daar uitgebreid op ingaan. Nu ligt de vraag voor: hebben wij volgende week nog een inhoudelijk debat of is het tekenen bij het kruisje, omdat dit mañana-kabinet ons verder de procedurele prut in helpt?

Ik wil vandaag graag het volgende duidelijk hebben. Klopt het dat het kabinet met zijn eigen voornemen breekt om deze periode een beslissing te nemen? Klopt het ook dat het kabinet wel persisteert in de aankoop van twee testtoestellen? Houdt de staatssecretaris nog steeds vol dat de aanschaf van twee testvliegtuigen geen uitspraak is over de definitieve keuze voor de JSF? Is de nieuwste tactiek dat wij ook het besluit over twee testvliegtuigen weer gesplitst gaan nemen? Gaan wij met andere woorden dadelijk 85 losse vliegtuigen een voor een bestellen, zonder ooit een definitieve keuze te maken?

Voorzitter. Het begint ridicul te worden. Ik wil een heldere procedure om volgende week ook een helder besluit te kunnen nemen, waarbij wij weten waar wij aan

Pechtold

toe zijn. Ik koop namelijk geen collectiestuk voor het museum Aviodrome. Graag helderheid en niet mañana, mañana.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn wij gekomen aan het eind van de inbreng van de kant van de Kamer in eerste termijn. Ik heb begrepen dat de staatssecretaris direct kan antwoorden?

De heer Pechtold wil het woord nog even.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Het stelt mij zeer teleur dat twee van de coalitiefracties zich stil houden. Ik wil mevrouw Eijnsink roemen om het feit dat zij gewoon haar bijdrage levert, maar het verbaast mij dat de fracties van CDA en ChristenUnie niet de moeite nemen om hun visie op de ontstane problematiek hier met ons te delen. Ik zou hun ook graag vragen stellen. Het is niet alleen een coalitieakkoord van de uitvoerders-bestuurders. Er ligt een coalitieakkoord van fracties, zoals wij altijd horen. Als u dit met mij eens bent, zou ik hun graag de gelegenheid geven ook drie minuten achter het spreekgestoelte te gaan staan. Al gaan zij er maar even staan, dan kunnen wij vragen stellen.

De **voorzitter**: De heer Voordewind kiest voor de interruptiemicrofoon.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Wij hebben afgesproken om volgende week woensdag te debatteren over feiten. Dit debat komt echt te vroeg. Daarom heb ik mij niet ingeschreven voor dit debat want dan zou ik er wel aan meedoen, terwijl ik gewoon netjes de feiten afwacht, zoals de PvdA-fractie dat ook doet. Dan kunnen wij hierover volgende week uitgebreid spreken.

De **voorzitter**: Ik raad u af om hieraan heel veel tijd te besteden.

De heer **Pechtold** (D66): Ik heb net één duidelijke vraag gesteld, want spoeddebatten zijn vaak heel overzichtelijk. Er is één probleem. Het probleem dat voorligt, geldt nog het coalitieakkoord. Mevrouw Eijnsink had daarvoor zojuist drie termijnen nodig en het kwam er niet helemaal helder uit. Die vraag zou ik graag willen stellen aan de andere twee heren.

De **voorzitter**: Maar goed, u weet hoe het gaat.

De heer **Knops** (CDA): Desgevraagd wil ik de heer Pechtold graag antwoorden. Wat mij betreft was dit debat ook niet nodig geweest. Dat zei mevrouw Eijnsink in andere bewoordingen ook. Wij voeren volgende week een flink debat. Wij verwachten nog een aantal stukken. Het leek zojuist al of het debat ging van Afghanistan tot aan de luchtmacht en de landmacht. Ik wil een zorgvuldig debat. Dat hebben wij ook met elkaar afgesproken. Wat ons betreft was dit debat dus niet nodig geweest. Dat is de reden waarom ik geen inbreng had.

De heer **Pechtold** (D66): Betekent dit dat de coalitieafspraken gewoon nog staat en dat de coalitie dus in deze kabinetsperiode het definitieve besluit voor de opvolging van de F-16 neemt en dat er volgende week een eenduidig voorstel voorligt voor de aanschaf van twee testvliegtuigen met alle gegevens waarom de Kamer heeft gevraagd?

De heer **Knops** (CDA): Wij hebben met elkaar een uitgebreid coalitieakkoord. Er is zelfs een herziene versie op gekomen. Volgende week voeren wij een debat en dan zal de heer Pechtold horen hoe onze fractie daarin staat.

De heer **Pechtold** (D66): Een ja of nee zou duidelijkheid hebben geschapen. Dit antwoord maakt de noodzaak van dit debat meer dan duidelijk.

De **voorzitter**: U kent de afspraken die wij hebben gemaakt, dus ik neem aan dat u zich daarvan bewust bent.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Dit spoeddebat was inderdaad niet nodig geweest, ware het niet dat de woordvoerder van de staatssecretaris zegt dat een achterkamerdeal wordt gesloten, dat de PvdA-fractie – inderdaad hulde dat zij daar staat – niet kan ontkennen dat zo'n deal plaatsvindt. Deze vraag aan de woordvoerders van de ChristenUnie en het CDA is dus wel degelijk gerechtvaardigd. Kunnen zij ontkennen dat er voorafgaand aan het debat met de staatssecretaris wordt gesproken over een compromis op het JSF-dossier?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Ik kan bevestigen dat er geen deal is, dat er geen gesprekken worden gevoerd en dat er natuurlijk wel contacten zijn binnen de coalitie, maar ik neem aan dat mevrouw Peters ook contacten heeft met haar collega's van de oppositie. Zo hebben wij uiteraard voor een groot debat als dit contacten met elkaar. Maar wij nemen besluiten als het debat plaatsvindt en als wij alle feiten op een rijtje hebben.

De heer **Knops** (CDA): Het zou natuurlijk buitengewoon vreemd zijn als wij binnen de coalitie nooit overleg met elkaar zouden hebben. Dan zou het geen goede coalitie zijn. Dus dat hebben wij wel degelijk. Wij hebben altijd overleg, over tal van onderwerpen, dus ook over dit onderwerp, ja.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Dat was mijn vraag niet. Ik juich onderling overleg tussen Kamerleden toe, maar het debat met de regering, met de uitvoerende macht, hoort hier, in de Tweede Kamer, plaats te vinden. De heer Knops ontkent dus dat de coalitiefracties in de achterkamertjes met de staatssecretaris deals zitten te sluiten waarover wij hier zouden moeten debatteren?

De heer **Knops** (CDA): Ik herhaal: wij hebben, gelukkig, veel overleg binnen de coalitie over tal van onderwerpen, ook over dit onderwerp. De volgende week voeren wij een debat en dan zal mevrouw Peters ons standpunt horen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Dat is een ja.

Staatssecretaris **De Vries**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de inbreng in eerste termijn, via welke microfoon dan ook. Ik zal op vier hoofdpunten ingaan waarnaar de Kamer mij heeft gevraagd. Dat is allereerst de informatie ten behoeve van het debat volgende week. Het tweede punt is het coalitieakkoord en het al dan niet gevoerde

De Vries

overleg daarover. Het derde punt is een keuze voor de testvliegtuigen, namelijk een definitieve keuze. Het vierde punt is de vraag wat de consequenties voor onder andere de orders zijn als zaken zouden verschuiven.

Over het eerste punt, de informatie voor het debat, heeft de Kamer terecht gevraagd naar de stand van zaken rond een aantal stukken. Dat geldt ten eerste de aanvulling op de jaarrapportage. Die wordt hedenmiddag naar de Kamer verzonden. Er is gevraagd om een reactie op de artikelen van de heer Boeder. Die kan ik vandaag niet zenden. Die zend ik morgen. Over de NLR-berekeningen van de geluidscontouren heeft het NLR zelf tijdens de hoorzitting al kenbaar gemaakt dat daarmee meer tijd gemoeid is. Die werkelijkheid is dus ook de mijne. Wat betreft de brief van de Algemene Rekenkamer ben ik in de gelegenheid gesteld om daar een bestuurlijke reactie op te geven. Ik stuur die vandaag naar de Kamer. Mijn informatie is dat de Algemene Rekenkamer haar brief vrijdag naar de Kamer zal sturen. Dan de reactie van de Raad van State, mede naar aanleiding van de motie van mevrouw Van Velzen. Wij hebben bij de Raad van State geïnformeerd hoe het daarmee zit, want deze heeft op dat punt een eigen procedure. De Raad van State heeft aangegeven waarschijnlijk morgen te komen met een reactie op de voorlichting over hoe er wordt omgegaan met de vertrouwelijkheid van stukken.

De kernvraag van dit debat is wat de status van het coalitieakkoord is. Voor mij als staatssecretaris is dat een heldere. Het coalitieakkoord bevat feitelijk de arbeidsvoorwaarden op basis waarvan ik dit werk mag doen. Ik ben gehouden om het coalitieakkoord uit te voeren. Wat mij betreft blijven de afspraken die daarin zijn gemaakt, staan. Er is maar één gremium dat een coalitieakkoord kan aanpassen – dat is onlangs gebleken – en dat is niet het kabinet, maar dat zijn de fracties die het coalitieakkoord hebben gesloten. Op het moment dat sprake is van een aanpassing van het coalitieakkoord is dat een verantwoordelijkheid van de fracties. Daar sta ik buiten. Er is gevraagd of er is overlegd. De heer Knops gaf dat al aan. De heer Van Geel deed dat gisteren ook. Er is regelmatig overleg in de coalitie. Dat lijkt ook mij helemaal niet vreemd, maar logenstraft dit de ruimte om hier een debat te voeren?

De heer **Pechtold** (D66): Er wordt natuurlijk overlegd, maar dat is prima. De vraag is of dat overleg is bedoeld, anders dan wat nu voorligt, namelijk een besluit over twee testtoestellen en het uiteindelijke besluit, nog in deze kabinetsperiode, namelijk in 2010, over de opvolging van de F-16, om dit vast te houden of daarvan af te wijken. Of gaat het overleg over de beschikbare informatie? Dat is het interessante. Als het gaat om de beschikbare informatie, dan willen wij die natuurlijk horen. Als het echter gaat over het vasthouden aan het coalitieakkoord, dan is het heel interessant om te weten hoe de staatssecretaris daarin staat. De staatssecretaris geeft aan dat daar geen letter aan moet worden gewijzigd, maar kennelijk speelt er toch iets. Kan de staatssecretaris garanderen dat hij zich houdt aan de arbeidsvoorwaarden van het coalitieakkoord? Hij weet namelijk dat, als arbeidsvoorwaarden wegvallen, de baan ook wel eens op de tocht kan staan.

Staatssecretaris **De Vries**: Ik dank de heer Pechtold voor deze waarschuwing. Kan ik garanderen dat mijn inzet erop is gericht dat dit coalitieakkoord overeind blijft? Ja,

dat kan ik garanderen ten aanzien van mijn inzet. Kan ik garanderen dat dit de uitkomst is? Neen, dat kan ik niet, om het simpele feit dat ik er niet over ga.

De heer **Pechtold** (D66): Volgende week gaan wij in het AO overleggen. Dan kan de PvdA-fractie, die dan misschien opeens anders denkt – ik kan bijna geen andere constructie verzinnen – haar verhaal houden. Ik voel er echter niets voor om dan de hele tijd, terwijl ik toch al een goed boek mee moet nemen, te kijken naar een show waarvan bij het begin al duidelijk is dat er een nieuwe coalitieafspraken ligt. Acht de staatssecretaris het mogelijk, gezien zijn verantwoordelijkheid, want hij kent het dossier inmiddels bijna net zo goed als mevrouw Van Velzen, dat de coalitieafspraken op dit punt wijzigt? Dan hebben wij namelijk vanuit onze controlepositie wel degelijk het recht om eens even flink door te zagen over die intenties. De staatssecretaris kan helderheid daarover verschaffen door aan te geven wat hij wel of niet accepteert.

Staatssecretaris **De Vries**: Uiteindelijk heb ik iets wel of niet te accepteren als sprake is van een uitkomst van het fractieoverleg over het coalitieakkoord. Ik moet dan een eigen afweging maken of ik dat wel of niet wil verdedigen. Vooralsnog is het coalitieakkoord niet gewijzigd, dus ik heb daar op dat punt geen enkel probleem mee. Er is aangegeven dat een wijziging te maken zou kunnen hebben met de datum van 2010 als het gaat om de definitieve keus. Dat is echter niet het onderwerp van het debat volgende week. Volgende week gaan wij het debat aan over iets waarover geen enkel misverstand bestaat, namelijk het feit dat wij in 2009 een besluit nemen over de al dan niet aanschaf van testvliegtuigen. Dat is het onderwerp van de discussie van volgende week. Er is geen enkele belemmering om dat debat met elkaar te voeren, op basis van de argumenten en de feiten.

De heer **Pechtold** (D66): De staatssecretaris heeft jarenlang zijn vak gemaakt van communicatie. Ook hij antwoordt meer en zendt in zo'n antwoord meer dan de oppervlakkige luisteraar wellicht waarneemt. Hij zegt: vooralsnog is het coalitieakkoord niet gewijzigd. Ik hoor hem niet zeggen: over mijn (...), dat coalitieakkoord wordt niet gewijzigd! Hij houdt het dus wel voor mogelijk dat de komende weken er nog van alles gebeurt waarop de Kamer geen controle kan uitoefenen. Er kan volgende week dus opeens een andere situatie zijn ontstaan. Hoe moeten de oppositiepartijen het debat volgens hem ingaan: krijgen wij een nieuwe brief van de regering, net zoals bij de crisis? Moeten wij ons daar ook weer op voorbereiden? Hoe stelt de staatssecretaris zich dat voor? Hij zegt: vooralsnog niets gewijzigd. Dat is heel duidelijk communiceren. Hij laat deze schaduw wel vallen.

Staatssecretaris **De Vries**: De heer Pechtold vraagt mij om een garantie te geven. Hij vraagt mijns inziens iets van mij wat buiten mijn macht ligt. Ik kan deze garantie niet geven. Ik heb getekend voor het huidige coalitieakkoord en ik wil dat graag verdedigen, ook in de Kamer. Daar sta ik voor. Geen garanties voor de toekomst. Dit is onlangs ook gebleken naar aanleiding van het debat over het vorige coalitieakkoord. Toen is ook iets veranderd tijdens de rit. Gegeven deze werkelijkheid wil ik niet de toekomst voorspellen.

De Vries

De heer **Boekestijn** (VVD): Het ligt inderdaad niet in de macht van de staatssecretaris, daar heeft hij constitutioneel gezien volkomen gelijk in. De volgende vraag is echter heel belangrijk. Als wij het AO volgende week woensdag ingaan, wil de Kamer precies weten wat het regeringsvoorstel is. Het kan niet zo zijn dat wij dan al na een kwartier te horen krijgen: wij hebben nog een keer met elkaar gesproken en besloten om de zaak tot 2012 uit te stellen. Wij kunnen ons niet voorbereiden op het debat als onduidelijk wat wij precies gaan controleren. Het is dan ook de taak van de staatssecretaris om in dit weekend te voorkomen dat het regeringsvoorstel wijzigt vóór volgende week woensdag.

Staatssecretaris **De Vries**: Volgende week ligt de besluitvorming voor in de vorm van een brief van het kabinet. Hierin stelt het kabinet voor om twee testvliegtuigen aan te schaffen. Daar gaat de discussie over. De discussie van volgende week gaat dus niet over de vraag wat er in 2010 gebeurt. Als wij dat konden voorspellen, zou ik daarover graag willen spreken met de Kamer, maar dat kan niet. Wij moeten het debat ook niet breder maken dan het is.

Ik kom hiermee op een ander punt waarnaar onder anderen de heer Brinkman vroeg. Hij vroeg zich af of de keuze voor een testvliegtuig niet per definitie een definitieve keuze voor de JSF betekende. Volgens mij twijfelt de heer Brinkman dan aan zijn eigen standvastigheid. Stel dat er een nieuw kabinet komt, nog voor het definitieve besluit genomen is. De PVV maakt deel uit van het kabinet. De heer Brinkman zegt vandaag eigenlijk: los van de vraag van welk kabinet wij deel uit gaan maken, er is nu eenmaal besloten tot de aanschaf van testvliegtuigen en dat is de werkelijkheid waar ik mij bij neerleg. Ik zou dat toejuichen, maar ik geloof niet dat dit de mening van de heer Brinkman is.

De heer **Brinkman** (PVV): Voorzitter ...

De **voorzitter**: Mijnheer Brinkman, dit was een debat met de heer Boekestijn. U kunt straks ook reageren.

De heer **Boekestijn** (VVD): Is duidelijk dat wij volgende week praten over twee testtoestellen en niet over één?

Staatssecretaris **De Vries**: Wij praten over twee testtoestellen. Wat echter wel aan de orde is, is de bestelsystematiek. Als de Kamer accordeert, moet ik dit jaar een contract tekenen voor één testvliegtuig. Dat zit immers in LRIP-3. Het tweede testvliegtuig zit in LRIP-4. Het definitieve contract daarvoor tekenen wij volgend jaar. Ik heb via de media en via debatten begrepen dat de Kamer een definitieve prijs voor een testvliegtuig wil hebben alvorens hier definitief ja tegen te zeggen. Ik neem aan dat dit punt onderdeel is van het debat van volgende week. Als men mij vraagt of conform de bestelsystematiek de aanschaf in tweeën geknipt kan worden, is het feitelijke antwoord ja. De inzet van de regering is om te besluiten over twee testvliegtuigen. Hierover valt met elkaar te debatteren.

De **voorzitter**: Tot slot, mijnheer Boekestijn.

De heer **Boekestijn** (VVD): Ik heb nog één vervolgvraag, daarna zal ik stoppen, mijnheer de voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw de voorzitter.

De heer **Boekestijn** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Hoe kan het bedrijfsleven 50 mln. investeren voor de orders van de JSF, als wij niet bereid zijn om woensdag te praten over het kader van 2010 in plaats van 2012?

Staatssecretaris **De Vries**: Voor het bedrijfsleven is de boodschap die ik gisteren in Hoogeveen meekreeg van belang, namelijk dat het proces gaande is. De keuze voor de testvliegtuigen is meer dan het operationeel willen testen; het is ook een extra garantie voor orders voor Nederland. Dat is een extra reden waarom ik dat graag wil verdedigen. Het bedrijfsleven weet natuurlijk evenzeer dat de definitieve keus voor het aantal vliegtuigen dat Nederland definitief al dan niet zal aanschaffen pas in 2010 plaatsvindt. Men verwacht niet dat dit besluit ineens naar voren wordt getrokken. Ten aanzien van de testvliegtuigen heeft dat een relatie met orders, daar vraagt de heer Boekestijn naar. Die heldere boodschap heb ik gisteren meegekregen. Het is ook een onderwerp dat in het debat van volgende week door de minister van Economische Zaken zal worden behandeld.

De heer **Brinkman** (PVV): Wat de toekomst zal brengen, het vallen van het kabinet, doet eigenlijk niet ter zake. De staatssecretaris is bezig met een heel vileine strategie. Hij weet donders goed dat de aanschaf van deze twee testtoestellen de beslissing alleen maar moeilijker maakt om over een aantal jaren een ander toestel te kiezen, om welke reden dan ook. Deze twee toestellen gaan inderdaad naar Aviodrome. Geen mens wil ze meer hebben. Wie wil in vredesnaam twee JSF-testtoestellen kopen? Daarnaast heeft de secretaris helemaal voor niets geïnvesteerd in zijn militairen.

Wij zitten op dit moment in een trein in een spookhuis. Ik stap in en weet niet waar die trein naartoe gaat. Gaat hij naar boven naar een hemel, of gaat hij naar beneden naar de hel? Ik stap liever niet in. Ik bekijk liever eerst de consequenties: hoeveel geld gaat dit kosten? Wat zijn uiteindelijk de consequenties? De staatssecretaris stapt echter blindelings in.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Ik ben blij dat wij dit spoeddebat hebben. Het heeft in ieder geval deze verheldering opgeleverd: wij hebben het volgende week niet alleen over het regeringsbesluit, het juridisch bindende besluit tot de aanschaf van twee testtoestellen, maar ook de bestelsystematiek staat ter discussie. Daarin kan kennelijk worden geknipt.

Ik vraag de staatssecretaris of hij het mogelijk acht dat dezelfde redenering wordt toegepast op de definitieve bestelling van de definitieve toestellen. In het coalitieakkoord staat 2010. Het argument voor de testtoestellen geldt ook voor de definitieve toestellen: wij kennen de prijs niet, en die weten wij waarschijnlijk ook niet voor 2010. Kan de staatssecretaris zich met dezelfde hersengymnastiek voorstellen dat je het besluit over de definitieve toestellen ook uitstelt, of opknipt, of aan een andere bestelsystematiek onderhevig maakt?

Staatssecretaris **De Vries**: De testtoestellen zijn gewoon operationele toestellen die aan het squadron kunnen worden toegevoegd. Die zijn dus ook als operationeel toestel te verkopen. De vraag is niet of wij volgende week besluiten wel of niet deel te nemen aan de testfase.

De Vries

Het besluit over de deelname van het MoU IOT&E, het besluit over de testfase, is al genomen. Daarvoor heb ik toestemming gekregen van de Kamer. Wij opereren nu binnen de IOT&E en binnen de verplichting die wij al zijn aangegaan. Wij hebben ook al met instemming van de Kamer Long Lead Items besteld. De vraag is of dat verder wordt geëffectueerd in een daadwerkelijk aanschaf van twee vliegtuigen. Daarover gaat het debat. Zetten wij ook die stap, waardoor wij uiteindelijk met twee vliegtuigen kunnen deelnemen, of zegt de Kamer dat wij dat niet doen? Mijn inzet is helder: ik ben ervoor dat wel te doen.

Voor de hersengymnastiek voor het vervolg geldt wat wij ook als antwoord op schriftelijke vragen hebben aangegeven. Het is mogelijk om te kiezen voor een consortium. Daarover is veel gesproken. Een mogelijk voordeel daarvan is dat je iets eerder een prijsgarantie hebt over een groter aantal vliegtuigen. Het nadeel is evenwel dat in zo'n package deal natuurlijk ook een risico-opslag is opgenomen, waardoor de prijs per definitie hoger zal zijn dan wanneer je vasthoudt aan de bestelsystematiek van het PSFD MoU. Daarvoor hebben wij met elkaar getekend. Daarin wordt aangegeven dat wij in 2014 twee vliegtuigen kopen, daarna nog eens vier, vervolgens zeven, negen en een aantal series van tien. Dat is een geknipte besluitvorming waar je per keer financiële verplichtingen aangaat voor slechts dat deel van de vliegtuigen dat je bestelt. De contracten voor de eerste productietoestellen van 2014 moeten in 2012 in definitieve zin worden getekend. Je hebt echter dezelfde systematiek als voor de testvliegtuigen. Je gaat vanaf 2010 de eerste verplichtingen aan wat betreft de Long Lead Items. Dat is de techniek zoals die ook voor de productietoestellen bestaat.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Het coalitieakkoord dat de staatssecretaris eerst met vuur en zwaard verdedigde, zie ik hier langzaam afbrokkelen. Hij gooit in de arena: knip het maar op! Het is blijkbaar mogelijk om niet twee, maar slechts één toestel te bestellen. Dat wisten wij eerder niet. Knip die definitieve aanschaf, voorzien in het coalitieakkoord voor 2010, ook maar op. Verschuif het eventueel in de tijd. Het staat allemaal niet meer zo vast. Ik vind dit een verhelderende opbrengst van dit debat.

Staatssecretaris **De Vries**: Nee. "Gooit het in de arena". "De staatssecretaris vertelt iets nieuws". Met alle respect, dit had mevrouw Peters al lang kunnen weten als zij het PSFD MoU had gelezen. Daarin wordt de bestelsystematiek beschreven. Wat ik hier vertel, is niets nieuws. Dit is al een paar jaar bekend. Mevrouw Peters vraagt mij om die systematiek nog eens te verhelderen. Het staat ook in de schriftelijke antwoorden. Je kunt kiezen voor een consortiumlijn, een groot aantal in een keer, of vasthouden aan de bestelsystematiek. Dit neemt niet weg dat er in het coalitieakkoord een politieke keuze is gemaakt, namelijk dat dit kabinet zich in 2010 zal uitspreken dat de JSF ook in definitieve zin de opvolger wordt van de F-16.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Nog een slotvraag. Zijn de besluiten waarover wij volgende week zullen spreken, juridisch bindende besluiten als de Kamer die goedkeurt? Ik doel dan op het besluit tot aanschaf van twee testtoestellen en het hoog houden van het coalitieakkoord-

besluit om in 2010 ja tegen de Amerikanen te zeggen voor de aanschaf van de definitieve toestellen.

Staatssecretaris **De Vries**: Wij hebben een MoU ondertekend. Dat is op zich bindend. Dit valt of staat echter met het feit of wij werkelijk twee testtoestellen kopen. Het contract dat ik al dan niet zal ondertekenen voor het eerste testvliegtuig is natuurlijk juridisch bindend, net zoals dat voor het tweede contract geldt. Dat lijkt mij logisch.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik heb twee vragen aan de staatssecretaris. Hij wekt de suggestie dat het wel degelijk mogelijk is om een knip te maken, om een toestel aan te schaffen en dan vervolgens nog een en dat hij al akkoord zou kunnen gaan als de Kamer dit voorstelt. Is het nu keihard voor hem dat er in april twee toestellen moeten worden aangeschaft? Zo nee, waar gaat hij dan nog wel akkoord mee? Zegt hij: twee toestellen, anders stap ik op? Of is dit allemaal boterzacht?

Staatssecretaris **De Vries**: Ik heb meerdere malen aan de Kamer kenbaar gemaakt – en dat staat ook in het MoU dat wij vorig jaar hebben getekend – dat wil je deelnemen aan de operationele testfase, de minimale inleg twee vliegtuigen is. Op grond daarvan krijg je voldoende trekkingsrechten om je eigen piloten te kunnen trainen. Nu zeg ik tegen de Kamer dat je die contracten wel in tweeën kunt knippen, maar weet wel dat je uiteindelijk twee toestellen nodig hebt om mee te kunnen doen aan de testfase.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Dit is een schijnvertoning. De staatssecretaris mag ja zeggen tegen één, maar eigenlijk is het twee. Dat kan natuurlijk niet. Het is nu wel duidelijk waar de staatssecretaris staat.

Mijn tweede vraag heeft betrekking op het regeerakkoord. Hij zegt terecht dat dit aan de coalitiepartijen is. Zij hebben het opgesteld en kunnen het wijzigen, maar dat gebeurt niet. De inhoud van het coalitieakkoord is toch eigenlijk zijn bijbel op dit moment.

Staatssecretaris **De Vries**: Dat zal het nooit worden.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik bedoel het in letterlijke zin. Het is zijn spoorboekje of misschien zijn het wel zijn arbeidsvoorwaarden. In het regeerakkoord staat duidelijk dat er eerst een herijkte businesscase moet komen, dus afspraken met het bedrijfsleven, en dat wij dan pas een besluit nemen over de testtoestellen. Ik heb de debatten goed gevolgd en ik heb mevrouw Eijssink gehoord die in oktober vorig jaar zei: wij wachten het resultaat van de onderhandelingen en zo nodig de daarop volgende arbitrage af, voor ons geldt de Zalmgarantie en de afspraak uit het regeerakkoord dat wij geen besluit nemen over de eventuele aanschaf van testtoestellen voordat de businesscase correct herijkt is. Onderschrijft de staatssecretaris deze uitspraak? Wachten wij eerst netjes af tot het conflict tussen de Staat en het bedrijfsleven netjes is afgerond met beide handtekeningen eronder? Of gaan wij kost wat het kost die handtekeningen onder de testtoestellen opeisen?

Staatssecretaris **De Vries**: Wij hebben dit ook al gedeeld via schriftelijke vragen. De business case is herijkt.

De Vries

Mevrouw **Van Velzen** (SP): De staatssecretaris zegt dus eigenlijk dat de PvdA-fractie er op dit punt compleet naast zit.

Staatssecretaris **De Vries**: Ik ga niet over wat de PvdA-fractie heeft gezegd. Als de PvdA-fractie zegt dat er in het coalitieakkoord staat dat er een herijking van de business case moet plaatsvinden, dan zeg ik dat die herijking heeft plaatsgevonden.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Eenzijdig. Dat is voldoende voor de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Vries**: De herijking houdt in dat wij op basis van de actuele gegevens een nieuwe berekening maken. Dat is een herijking.

□

De heer **Brinkman** (PVV): Voorzitter. De aanschaf van de testtoestellen betekent gewoon, zonder heel grote wijzigingen in de toekomst, dat wij de JSF aanschaffen. Dat weten wij allemaal, daar hoeven wij niet omheen te draaien. Ik wil die draai dan ook niet maken. Als wij een beslissing nemen, wil ik gewoon weten waarover wij die beslissing nemen. Ik ga dus niet mee in de strategie van de staatssecretaris, die alles voor zich wil uitschuiven en desnoods de aanschaf van de twee testtoestellen wil knippen, terwijl wij weten dat wij uiteindelijk zo ver in het moeras zullen zitten, dat wij er niet meer uit komen. Ik wil gewoon een besluit kunnen nemen over welk toestel dan ook. Misschien wordt dat uiteindelijk toch de JSF, maar dan maken wij de keuze wel op basis van feiten en goede informatie. Die hebben wij op dit moment niet. Wij weten niets over de prijs, wij weten niets over het geluid en wij weten niets over de gevolgen die dat geluid zou kunnen hebben bij de andere vliegvelden.

Ik wil dat wij volgende week helder en duidelijk kunnen praten over de aanschaf, waarbij het duidelijk moet zijn dat het aanschaffen van testtoestellen betekent dat wij de JSF aanschaffen. Om die reden dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat aanschaf van de JSF-testtoestellen mede betekent investeringen in de opleidingen van de Nederlandse piloten;

constaterende dat daarmee de beslissing in 2011 of 2012 voor een mogelijk ander vliegtuig dan de JSF, of langer doorgaan met de F-16, een financieel grotere consequentie zal hebben dan indien wordt afgezien van de aanschaf van de JSF-testtoestellen;

sprekt de mening uit dat zonder hoge wijzigingen in de variabelen, aanschaf van de JSF-testtoestellen de facto betekent aanschaf van de JSF-toestellen voor de toekomst,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Brinkman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 164 (26488).

□

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Dit debat ging over besluiten die eventueel genomen zouden kunnen worden in achterkamertjes. Ik hoor de twee woordvoerders die eigenlijk geen woordvoerder wilden zijn, bevestigen dat er voortdurend overleg plaatsvindt. Ik hoor graag voor het debat van de staatssecretaris en de woordvoerders – dat is echt een oprechte vraag – of er een compromis is, want ik heb geen behoefte aan een theatrale vertoning, waarbij wij allemaal doen alsof wij vers het debat ingaan, terwijl het compromis het er al ligt. Ik blijf bij mijn stelling, die ook door de heer Voordewind in de media al is verwoord: als wij een testtoestel aanschaffen, dan is de facto de keuze voor de JSF gemaakt, al was het maar omdat dan de enige kandidaat die nog overblijft, Saab Gripen, afhaakt; Saab Gripen is daarover heel duidelijk geweest. Laten wij dus niet doen alsof de keizer geen kleren aan heeft. Dit is een heel helder spel.

Ik hoor de staatssecretaris zeggen dat er te praten valt over het maken van een knip in het bestellen van het eerste en het tweede testvliegtuig. Daaruit wordt duidelijk dat het regeerakkoord dus wel degelijk opgeknipt kan worden. Ik denk dan: laat men het regeerakkoord maar helemaal openknippen en, als men toch in de achterkamertjes zit, besluiten om de stekker maar uit het Jack Straaljager Fiasco te trekken. Dat zou een consistent idee zijn, mevrouw Eijnsink.

Ik was verbaasd toen ik gisteren naar EenVandaag keek en onze oud-collega Mat Herben hoorde. Hij was eigenlijk de enige die een heel duidelijk besluit heeft genomen voor de Kamer. Hij was immers degene die ervoor gezorgd heeft dat wij hier vandaag zitten en dat wij in het JSF-moeras beland zijn. Hij zei dat er naar zijn mening een parlementair onderzoek zou moeten komen. Ik ben het vrijwel nooit eens met Mat Herben, maar gisteren en vandaag ben ik dat wel. Ik denk dat wij een parlementair onderzoek moeten houden over de besluitvorming over de JSF, over de informatie wij nu op tafel hebben en over de vraag of wij überhaupt wel een JSF, een vervanger van de F-16 nodig hebben. Wij moeten alle informatie echt uit de staatssecretaris trekken en vandaag, de dag waarop eigenlijk het definitieve debat had moeten plaatsvinden, hebben wij die informatie nog steeds niet. Dat alles levert toch de bouwstenen aan voor een parlementair onderzoek. Het zou de eerste keer zijn dat wij voortijdig een parlementair onderzoek doen, in plaats van achteraf de put te dempen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Het is toch een beetje bizar dat mevrouw Van Velzen nu vraagt om een parlementair onderzoek, terwijl ook zij via het BOR heeft gevraagd om aanvullende informatie. Het zou netjes zijn als wij vandaag en morgen afwachten om te kijken of de staatssecretaris, zoals hij heeft aangegeven, de aanvullende informatie geeft waar mevrouw Van Velzen zelf om heeft gevraagd.

Van Velzen

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ten eerste ben ik blij dat u toch aan het debat meedoet. En ten tweede: als u zegt dat u dat parlementaire onderzoek steunt als wij even afwachten tot vrijdag en alle informatie op tafel ligt, ben ik uw vrouw.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris. Dit was niet voor niks: hij heeft in ieder geval duidelijkheid gegeven over de onduidelijkheid, in die zin dat hij zei dat het coalitieakkoord vooralsnog overeind staat, en daarmee ook zijn eigen arbeidsvoorwaarden, naar ik heb begrepen. Dat wordt nog een spannende week, want wat gebeurt er als ze wegvallen? De vraag is natuurlijk waarvoor er is geruild. Zou het de kilometerheffing van Eurlings zijn van vorige week? Binnenkort weten we het.

Ik heb twee vragen. De staatssecretaris zegt dat alle informatie beschikbaar is, maar het NLR-rapport is er niet. Het gaat hierbij om een motie van mijn hand, de Kamer hebt uitgesproken dat ze dit belangrijk vindt. Wanneer is het er wel en hoe kan ik een en ander afwegen voor volgende week? Mijn tweede vraag is open en ik vind dat de staatssecretaris die ook eerlijk moet beantwoorden: stel dat we volgende week worden verrast door Wakker Nederland en er vlak voor het overleg een nieuw akkoord is, nieuwe arbeidsvoorwaarden voor de staatssecretaris; dan mag ik toch hopen dat ik niet in de Regeling hoef te vragen om een reactie op schrift van de staatssecretaris? Ik zou in dat geval graag, al is het 's morgens om negen uur, een brief van het kabinet zien met een schriftelijke reactie met betrekking tot een eventueel nieuw en bijgesteld coalitieakkoord, nog vóór het overleg.

Staatssecretaris **De Vries**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor haar inbreng in tweede termijn: twee inhoudelijke vragen van de heer Pechtold en een motie van de heer Brinkman. Het NLR heeft zelf aangegeven dat het nog een maand nodig heeft voor het rapport; hierover is dus helderheid gegeven. Zijn tweede vraag was of ik het actief aan de Kamer zou melden als er een aanpassing is die tot substantiële wijzigingen leidt die van belang zijn voor het debat. Ik zal dit doen.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Wij hebben de motie-Pechtold aangenomen, waarin werd gevraagd om een geluidsonderzoek, zodat we alles kunnen weten voordat er een besluit wordt genomen. Maar nu wordt er een soort gekke salamitactiek toegepast: we weten niet hoe het zit met het geluid, maar toch gaan we de testfase doen, terwijl vriend en vijand binnen en buiten de coalitie aangeven dat meedoen daaraan de facto betekent dat de JSF zal worden aangeschaft, en dat terwijl het geluidsonderzoek niet is afgerond. Hoe kan de staatssecretaris het verkopen aan de omwonenden van de vliegbases in Leeuwarden en Volkel dat we een besluit nemen over de JSF, terwijl we niet weten hoeveel herrie dat ding maakt? Dat kan toch helemaal niet?

Staatssecretaris **De Vries**: Dat kan, omdat ik niet uw mening deel dat we niet weten hoeveel geluid het betreffende vliegtuig produceert. Er is wel degelijk een

rapport naar de Kamer gestuurd dat op dat punt duidelijkheid biedt.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Laten we elkaar geen zand in de ogen strooien. Het NLR geeft aan dat er maar over één ding zekerheid is: over het geluid dat de JSF maakt als hij op 300 meter hoogte voorbijvliegt. Wij hebben het over de vraag hoeveel herrie dat vliegtuigje maakt als het stijgt en landt. Dat weten wij niet, dat weet u ook niet. U kunt hier dus niet met droge ogen beweren dat wij alles weten over het geluid. Ik kan het de omwonenden van de luchtmachtbases niet uitleggen en u kunt dat ook niet. Ik vraag u om even pas op de plaats te maken. Wat is nou het probleem om dat onderzoek nog even af te wachten? Vanwaar deze haast?

Staatssecretaris **De Vries**: De haast komt doordat ik eerder met de Kamer heb overlegd om uitstel te verkrijgen voor de besluitvorming over deelname aan de testfase of de koop van testvliegtuigen. Dat uitstel is verkregen tot eind april. We hebben dus nog wel een paar weken, maar er is ook een Kamerreces aanstaande, waardoor de feitelijke beslisperiode is teruggebracht tot volgende week. Ik kan het niet veranderen, maar ben in het reces wel beschikbaar.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): De keuze gaat dus eigenlijk om wat wij belangrijker vinden: het lot van de omwonenden van beide luchtmachtbases, de leefbaarheid van het gebied daar, of de drive van deze staatssecretaris om zo nodig aan de testfase mee te doen. Wat mij betreft hoeven wij daar niet aan mee te doen. Heel veel andere landen die kiezen voor de JSF, kiezen er niet voor om aan de testfase mee te doen. Daarom vraag ik in alle oprechtheid of de staatssecretaris denkt aan de mensen die wonen rond de testbases waar de militairen werken en vliegen. Die mensen zitten al jaren in de herrie en vragen niets anders dan dat er eens aan hen wordt gedacht en ervoor wordt gezorgd dat de opvolger van de F-16 niet meer en liefst minder geluid maakt. De staatssecretaris kan daar geen helderheid over geven.

Staatssecretaris **De Vries**: Die helderheid wordt gegeven door de geluidscontouren: die zijn bepalend. Verder zijn er de garantstelling en de toezegging van defensie dat, welke opvolger er ook voor de F-16 wordt gekozen, die binnen de geluidscontouren moet passen. Dat geldt voor zowel Volkel als Leeuwarden. Volgens het eerste onderzoek is de verwachting reëel dat het toestel goed inpasbaar is. Anders zullen vliegprocedures moeten worden aangepast.

Voor de F-35 hebben wij de informatie om de geluidscontouren wel te berekenen. Dat zullen wij ook doen.

De koppeling met 2010 wordt steeds weer gemaakt. De testvliegtuigen voor de operationele testfase vliegen niet in Nederland. Dat probleem is bepalend voor de definitieve keuze in 2010. Dat raakt meteen aan de motie van de heer Brinkman.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Ik heb geen gebruik gemaakt van de tweede termijn en ik ben blij dat ik een interruptie mag plaatsen. Die betreft het onderwerp geluid. Tot nu toe hebben veel partijen in het parlement geprobeerd zorgvuldig met het besluit over de voortgang van het JSF-project om te gaan. Het hangt nu op een

De Vries

paar weken dat wij de definitieve geluidscontouren voor de JSF kunnen krijgen. Overigens: waarom kunnen wij die voor de Saab, misschien met nog een paar weken wachten erbij, niet ook krijgen? Dat wist de staatssecretaris niet toen hij destijds bij de Amerikanen vroeg om drie maanden uitstel om een besluit te nemen over de testtoestellen. Nu weet hij precies hoeveel weken extra hij nodig heeft om een echt zorgvuldig voorstel over de testtoestellen voor te bereiden. Is hij bereid de Amerikanen te vragen om nog een paar weken extra uitstel zodat de Kamer, met medeneming van de gegevens over de geluidscontouren, zijn voorstel kan beoordelen?

Staatssecretaris **De Vries**: Tijdens mijn bezoek van vorige week heb ik de vraag aan de orde gebracht of er nog ruimte voor wat meer uitstel was. Die ruimte is er niet. Daar komt bij dat het Verenigd Koninkrijk al een helder besluit heeft genomen over de operationele testfase.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): De voor de hand liggende vervolgvraag is waarom die ruimte er niet is. Als de aanschaf in de bestelsystematiek toch kan worden opgeknipt, waarom nemen wij dan geen genoegen met één toestel en besluiten wij eventueel volgend jaar verder? Dan hebben wij alle tijd om de geluidscontouren uit te zoeken.

Staatssecretaris **De Vries**: Ik heb al eerder gezegd dat voor de participatie in de testfase twee toestellen nodig zijn. Een vliegtuig voor Nederland is al opgenomen in de nu lopende productiefase, de LRIT-3. Het tweede zit in LRIT-4. Daarvoor zijn verplichtingen aangegaan. Als de Kamer die volstrekt overboord wil gooien, zal zij de verantwoordelijkheid moeten nemen voor de kosten die daarvoor al gemaakt zijn. Dat zou niet mijn voorstel zijn.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Ik vind het teleurstellend dat de staatssecretaris niet bereid is om bij zijn Amerikaanse partner, partner in onze eigen veiligheid, om uitstel van een paar weken te vragen teneinde de Kamer in staat te stellen om een zorgvuldig besluit te nemen.

Staatssecretaris **De Vries**: Wij hebben nog een paar weken, maar ik heb ook te maken met de werkelijkheid dat er straks twee weken reces zijn.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Laten wij dan terugkomen van reces. Ik hoor het mevrouw Van Velzen zeggen en ik ben daar ook toe bereid. Misschien is er wel een Kamermeerderheid voor.

De heer **Brinkman** (PVV): Het geluid is een buitengewoon belangrijk onderwerp. De staatssecretaris heeft al eerder verklaard dat de JSF twee keer zo luid is als de F-16. Deze uitspraak was gebaseerd op de minimale cijfers over het geluid die wij nu hebben. Kan hij op grond van die cijfers garanderen dat die geluidsgrenzen, die voor Volkel nog zeer ter discussie staan, geen gevolgen hebben voor de inwoners en dat zij niet meer last gaan hebben van geluid? Volgens mij kan de staatssecretaris dat niet.

Staatssecretaris **De Vries**: Ik moet dat verzekeren, omdat ik gewoon gebonden ben aan de in dit land vastgestelde geluidscontouren. Daar moeten wij binnen blijven. Wat

de quote betreft over twee keer zoveel geluid: ik geef toe dat ook ik uit Friesland kom, maar die quote is echt niet van mij.

De heer **Brinkman** (PVV): De cijfers waarover wij het hebben, liegen er niet om. Ik zal geen technisch verhaal houden over het aantal decibellen op een hoogte van 1000 voet, maar in vergelijking met de F-16 liegt het geluid er in ieder geval niet om. Ook in de perceptie is het inderdaad twee keer zoveel.

De **voorzitter**: Iemand heeft een mobiele telefoon aan staan. Dat kan niet.

De heer **Brinkman** (PVV): Volgens mij vliegt er een JSF over.

De staatssecretaris kan hier met zijn eerlijke gezicht alles wel beloven, maar kan hij dat echt aan? Hoe kan ik nou een garantie hebben? Ook in Volkel is hij immers al in discussie over de inpassing binnen dat vliegveld. Hoe doet hij dat dan met de JSF, die zoveel geluid maakt?

Staatssecretaris **De Vries**: Dat komt door uw stelling dat de JSF twee keer zoveel geluid maakt. Nogmaals, het geluidsrapport heeft aangegeven en aangetoond dat dit niet zo is.

De **voorzitter**: Staatssecretaris, ik vrees dat het uw eigen mobiele telefoon is.

Staatssecretaris **De Vries**: Ik zal hem nog verder wegleggen.

De **voorzitter**: U kunt hem uitdoen. Zit er niet zo'n knopje op? Mijn telefoon heeft knopjes.

Staatssecretaris **De Vries**: U weet dat u heel veel van mij vraagt als u mij vraagt om mijn BlackBerry uit te zetten. Hij ligt nu op een veilige afstand.

De **voorzitter**: Anders heb ik een emmer water. Dat helpt ook heel goed.

Staatssecretaris **De Vries**: U bent wel heel streng.

Nogmaals, de geluidscontouren zijn bepalend. Daar moeten wij binnen blijven, ongeacht met welke vliegtuigen wij vliegen. Bovendien wordt de stelling dat de JSF twee keer zoveel lawaai produceert, gelogenstraf door het onderzoek zoals dat er nu ligt.

De heer **Pechtold** (D66): Ik heb een vraag naar aanleiding van uw vorige antwoord. Zei u dat het vliegtuig al in een productiefase zit waarvoor wij verplichtingen zijn aangegaan?

Staatssecretaris **De Vries**: Ja, dat is ook bekend uit het debat van vorig jaar. Op het moment dat het vliegtuig van ons de band op gaat qua productie, moesten longlead-items worden aangeschaft. In de eerder door de Kamer ontvangen voortgangsrapportage staan de precieze bedragen voor beide toestellen. Het gaat om bedragen rond de 10 mln.

De heer **Pechtold** (D66): Als u in dat traject zit, zouden wij toch ook het geluidspunt toch eventueel kunnen meenemen? Als het toch al zo overzichtelijk is en als die

De Vries

paar weken extra ons het totaalpakket van de afwegingen zouden opleveren, zou dat toch geen probleem hoeven te zijn als die afspraken al zo helder gemaakt zijn?

Staatssecretaris **De Vries**: Toen de Kamer verzocht om uitstel, is aangegeven welke extra kosten dat zou opleveren. Daarover heb ik aan de Kamer gerapporteerd, ook over de zaken die je dan weer zou moeten verkopen. Conform de vraag van mevrouw Peters heb ik vorige week ook geïnformeerd of verder uitstel nog mogelijk is. Daar heb ik een negatief antwoord op gegeven, maar ik herhaal dat er nog wel enige weken zijn. Ik ben ervoor om die te benutten als dat nodig is.

De heer **Pechtold** (D66): Zegt u nou dat er nog wel een paar wegen zijn? Wat zou uw voorstel zijn? Dat wil ik kunnen afwegen. Als u zegt dat u over een paar weken die geluidscijfers van het NLR wel heeft en bereid bent om het debat dan te voeren, dan moeten wij dat als Kamer afwegen. Als u zegt dat u die ruimte wel ziet maar dat het op een recesdag zou kunnen vallen, dan blijf ik daarvoor niet thuis. Ik hoop niet dat ze het horen.

Staatssecretaris **De Vries**: Laten wij het dan als volgt doen. Ik zal bij het NLR nog eens de precieze datum navragen waarop een en ander kan worden overlegd. Dan kunnen wij bezien of dat in het reces valt. Bij mijn weten is er morgen een procedurevergadering. Ik weet niet hoe snel wij dit kunnen navragen bij het NLR, maar dan kan de Kamer dit eventueel meewegen. De Kamer gaat over haar eigen vergadertijd en recessen.

De **voorzitter**: Zeker.

De heer **Pechtold** (D66): Als de geluidsgegevens dus binnen afzienbare tijd, voor het reces, beschikbaar zijn, zouden wij het AO dus ook kunnen verplaatsen naar dat moment. Dan kunnen alles samennemen en een afweging maken.

De **voorzitter**: De staatssecretaris gaat nu reageren op de motie van de heer Brinkman.

Staatssecretaris **De Vries**: De heer Brinkman houdt ook in zijn motie vol dat een keuze voor de testvliegtuigen de facto een keuze is voor de aanschaf van de rest van de JSF-toestellen. Nogmaals, dit betekent dat hij weinig waarde hecht aan zijn eigen standvastigheid. Ook als hij deel gaat uitmaken van een nieuwe regering, blijft hij blijikbaar vinden dat een besluit over de testtoestellen die consequentie moet hebben. Die draai leg ik graag vast, maar ik ontraad de motie toch maar.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik merk op dat de staatssecretaris heeft toegezegd dat hij ons informeert over het rapport. Met het oog op onze eigen planning stel ik voor dat hij dit morgenochtend voor 10.00 uur doet. Is dat een goed moment?

De heer **Pechtold** (D66): Er is nog een toezegging gedaan: mocht er deze week iets gebeuren, dan hoeven wij niet via de regeling een reactie van het kabinet te vragen.

De **voorzitter**: De staatssecretaris zal dan zelf het initiatief nemen om ons te informeren. Ik dank hem voor zijn antwoorden. De stemming over de motie is volgende week dinsdag.

De vergadering wordt van 17.23 uur tot 19.30 uur geschorst.

Voorzitter: Gerkens

Aan de orde is het **speddebat** over **internationale kinderontvoering**.

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. Ik zie ook de ambtenaren die de minister komen assisteren de loge inlopen. Ik was al even bang dat zij niet zouden komen vanavond, want dat zou wellicht een slecht teken zijn geweest. Gelukkig is dat niet het geval.

Wij hebben een algemeen overleg gevoerd over internationale kinderontvoering in de week van 11 december 2008 en wij hebben een VAO gehad in de plenaire zaal met indiening van moties. Die moties zijn in stemming gebracht in de laatste week voor het kerstreces. Daarna hebben mijn fractie en de Kamer gewacht op een brief van de minister over de uitvoering van de zes moties. Wij constateren dat de motie op stuk nr. 23 wordt uitgevoerd door de minister. Mijn fractie kan instemmen met de wijze waarop deze wordt uitgevoerd, namelijk dat de procedure van cassatie in het belang der wet zal worden gekozen in plaats van die van de normale cassatie. Dat doet recht aan het dictum en de strekking van die motie.

Mijn fractie is buitengewoon teleurgesteld in brief van de minister van 7 april 2009 (30072, nr. 24). Wij vinden dat een aantal moties in het geheel niet en een aantal moties maar zeer ten dele worden uitgevoerd terwijl zij toch met een brede instemming van deze Kamer zijn aangenomen. Ik vraag mij in alle gemoede af – in die zin sta ik ook een beetje hier – hoe wij het de moeder van Noa, de moeder van Luna, de moeder van Anouk en de vaders en moeders van al die al die andere kinderen uitleggen die straks op grond van het Haags Kinderontvoeringsverdrag met soortgelijke problemen te maken krijgen als zij nu hebben.

Ik zeg niet dat er nooit sprake is van eigen schuld of dat het nooit voor een gedeelte aan de betrokkene zelf te wijten is. Ik zeg ook niet – dat zou ik ook niet van de minister willen vragen – dat de minister het verdrag niet respecteert. Het verdrag kent reciprociteit. Als wij iets aan andere landen vragen die dat verdrag hebben ondertekend en wij zelf dat verdrag niet uitvoeren, zou dat kunnen betekenen dat andere landen tegen Nederland zeggen dat zij daar in de toekomst niet aan mee gaan werken.

Wat wij wel zouden kunnen doen, is dat verdrag uitvoeren en tegelijkertijd een beleid voeren dat is gericht op het belang van het kind. Het belang van het kind moet wat ons betreft vooropstaan. In die zin begrijpt mijn fractie de brief van de minister van 7 april niet helemaal. Hij schrijft dat een korte procedure altijd in het belang van het kind is. Dat zou hij wat ons betreft nog eens moeten uitleggen vanavond. Mijn fractie denkt